

Asia: VN/13118/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotoutumisen edistämistä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto säästöjen toteuttamistavoista

Säästöjen vaikutusta kunnissa on vaikea laskea ja ennakoida etukäteen, mikä vaikeuttaa kunnan talousarvion suunnittelua ja näin ollen myös tarjolla olevien palveluiden mahdollistamista. Tämä johtuu esimerkiksi tilapäisen suojelun tarpeessa olevien henkilöiden määrän ennakoimattomasta vaihtelusta.

Manner-Suomen kunnat ovat keskenään eriarvoisessa asemassa liittyen mahdollisuuksiin tarjota työpaikkoja perustoimeentulotukea saaville maahanmuuttajille. On myös huomioitava että, osalla korvausten piirissä olevista henkilöistä on myös pitkäaikaisia sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarpeita, jotka vaikuttavat työllistymiseen. Tämän lisäksi esimerkiksi puuttuva suomen kielen taito ja osalla ilmenevä luku- ja kirjoitustaidottomuus, sekä monenlaiset muut pakolaisuudesta johtuvat haasteet aiheuttavat sen, että nopea kotoutuminen ja työllistyminen ei useinkaan ole edes mahdollista. Palveluiden ja tuen tarve voi näin ollen kestää pitkään.

Säästöjä olisi ollut kuntien näkökulmasta paljon kohtuullisempaa kohdentaa esimerkiksi viivästyttäen monikielisen yhteiskuntaorientaation käynnistämistä, jotta olisi saatu lisää toimijoita ja tietoa vaikuttavista keinoista toteuttaa monikielistä yhteiskuntaorientaatiota. Äkillinen tarve laajalle palvelukokonaisuudelle saattaa antaa myös mahdollisuuden vääristyneelle markkinalle ja monikielisen yhteiskuntaorientaation hinnoittelu saattaa nousta korkeaksi. Kunnat asetetaan tilanteeseen missä uusi ja kallis palvelu pitäisi aloittaa samalla, kun kuntien ja kotoutujan näkökulmasta hyvin oleellisista palveluista kuten esimerkiksi arkielämän ohjauksesta ja neuvonnasta, voidaan joutua karsimaan.

Lausunto laskennalliseen korvaukseen kohdistuvasta leikkauksesta (ml ns. korvausasetus)

Laskennallisten korvausten leikkaukset kohdistuvat merkittävästi kuntiin, samalla kun kuntien velvoitteet vs. hyvinvointialueet lisääntyvät. Vaalan kunta ilmaisee huolensa siitä, ettei lakiesityksessä ole tehty riittävästi vaikutusten arviointia esimerkiksi lapsiin (alle 7-vuotiaat) kohdistuvien leikkauksien osalta. Ukrainasta saapuneista tilapäisen suojelun hakijoista suurin osa on

naisia ja lapsia ja heillä on omat erityistarpeensa, jotka tulee ottaa lakiesityksessä paremmin huomioon. Laskennallisten korvausten leikkaaminen sekä määrällisesti että ajallisesti on ristiriidassa nopean kotoutumisen tavoitteen kanssa.

Lausunto kumottaviksi esitetyistä pykälistä (normin purku)

13§ kunnan velvollisuus laatia kotoutumishjelmasta asiakirja: tämä ei tuo kunnille taloudellista säästöä, koska kuntien vastuut ja velvollisuudet kotoutumistyössä vaativat edelleen kotoutumistyön suunnitelmallisen toteuttamisen ja kotoutumistyössä tarvittavien palveluiden kartoittamisen. Asiakirjaa on kunnassa jo työstetty monialaisesti ja suurin työpanos tähän on jo laitettu, tässä vaiheessa kotoutumishjelman asiakirjasta luopuminen ei tuo enää kunnille kustannussäästöjä, koska asiakirjan täytyy olla valmis joulukuun alkuun mennessä.

15§ monialaisen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arvioinnista ja 17§ monialaisesta kotoutumissuunnitelmasta luopuminen ei poista kuntien velvollisuutta laatia osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi tai kotoutumissuunnitelma, nyt tähän ei vain saada hyvinvointialueelta tukea. Kunnille jää suurempi vastuu ja työmäärä selvittää asiakkaan palvelutarvetta monialaisen vastinparin puuttuessa. Kunnan työntekijän tulee kartoittaa laaja-alaisesti asiakkaan tilannetta myös osaamisalueensa ulkopuolelta ja koittaa miettiä asiakkaalle sopivia palveluita ilman hyvinvointialueen tarjoamien palveluiden syvempää tuntemusta. Monella maahanmuuttajalla on tarvetta monialaisille palveluille ja kotoutuminen yhteiskunnan jäseneksi saattaa hidastua ja kotoutumistyön laatu heiketä. Pahimmillaan monialaisen palvelutarpeen arvioinnin puuttuminen voi lisätä yhteiskunnan kustannuksia koska maahanmuuttaja ei saa riittävän ajoissa tarvitsemiaan eri tahojen tuottamia palveluja. Kaikilla hyvinvointialueilla ei ole toimivaa yhteistyötä pienempien kuntien kanssa ja poistamalla tämä laista, herää perusteltu huoli siitä, ettei yhteistyöhön jatkossakaan panosteta.

21§ perheen kotoutumissuunnitelmasta luopumisesta ei ole tehty riittävää vaikutusten arviointia. Lakiesityksessä ei ole huomioitu riittävästi lapsiin kohdentuvien laskennallisten korvausten leikkauksien ja perheen kotoutumissuunnitelmasta luopumisen yhtenäisvaikutuksia.

48§ kunnan maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen työryhmä on tarpeellinen monialaisen kotoutumistyön sujuvuuden takaamiseksi. Tästä työryhmästä luopuminen ei poista tarvetta suunnitella ja kehittää työtä monialaisesti. Työryhmä on tarpeellinen kotoutumislaissa olevien uusien palveluiden hankkimisen näkökulmasta, mutta myös ajantasaiseen ja moniammatilliseen tietoon perustuvan kotoutumistyön toteuttamisen kannalta.

45§ kunnan suunnitteluvaihtoehtoja kevennetään ja seurantavelvoitteista luovutaan. Pykälän poistaminen voi vähentää työmäärää laatia strateginen dokumentti kaikkien pykälän ohjeistuksien mukaan, mutta kotoutumistyön laadun kannalta tämä voi olla heikentävä tekijä. Kotoutumistyön arvioinnin ja seurannan avulla voidaan arvioida tehtyjen toimenpiteiden ja palveluiden vaikuttavuutta ja kotoutumispalveluiden saavutettavuutta sekä kunnan että kotoutujan näkökulmasta.

Lausunto kevennettävistä tehtävistä (normin purku)

Kevennettävät tehtävät eivät näkemyksemme mukaan lisää kotoutujan integraatiota yhteiskuntaan vaan päinvastoin ne voivat heikentää sitä. Kotoutumistyön tulee olla monialaisesti suunniteltua, seurattavaa ja arvioitua sekä riittävään tietoon perustuvaa, jotta käytettävissä olevat taloudelliset- ja henkilöresurssit voidaan käyttää tehokkaasti. Vähentämällä strategista ja monialaista työtä voidaan heikentää huomaamatta kotoutumispalveluiden saavutettavuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Näiden tehtävien karsiminen ei riitä kattamaan kunnilta vähennettävää rahoitusta, vaan näiden lisäksi kunnissa täytyy karsia myös muita kotoutumiseen liittyviä kustannuksia ja kotoutumista tukevia palveluita. Kevennettävistä tehtävistä saatu taloudellinen säästö on myös pieni, jos arvioidaan asiaa pidemmällä aikavälillä.

Rovio Pauliina
Vaalán kunta - Hyvinvointijohtaja